

Βασικές αρχές για τη λειτουργία μιας πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης

Κατερίνα Συνέλλη και Λίλα Χαρμπίλα
Πανεπιστήμιο Πατρών, Κεντρική Βιβλιοθήκη

Το κείμενο που ακολουθεί, παρόλο που ο τίτλος του εμπεριέχει ένα τόνο "αυθεντίας" δεν πρέπει να εκληφθεί για τίποτε περισσότερο από αυτό που στην πραγματικότητα είναι: ένα κείμενο εργασίας για την συζήτηση που θα επακολουθήσει.

Η ενσωμάτωση αυτής της συνεδρίας στο πρόγραμμα του Συνεδρίου οφείλεται στην υποχρέωση που έχουν όλες οι Πανεπιστημιακές Βιβλιοθήκες -δυνάμει του Τεχνικού Δελτίου του έργου κάθε κάθετης δράσης για τις βιβλιοθήκες του ΕΠΕΑΕΚ- να παρουσιάσουν στο Υπουργείο Παιδείας, μέχρι τον Φεβρουάριο του 1997, τους αναμορφωμένους εσωτερικούς κανονισμούς τους. Σ¹ αυτούς πρέπει να περιγράφεται σαφώς, εκτός όλων των άλλων, το πλέγμα των σχέσεων ανάμεσα στις ηλεκτρονικά δικτυωμένες βιβλιοθήκες του κάθε Ιδρύματος με την Κεντρική Βιβλιοθήκη του και όλων αυτών με το Δίκτυο των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών της οριζόντιας δράσης (δικαιώματα πρόσβασης, τιμολογιακή πολιτική κλπ.). Στην περίπτωση του δικού μας Τεχνικού Δελτίου ερωτηθήκαμε ακόμα από το Υπουργείο, πώς σκοπεύουμε να διαχειριστούμε τα πολλαπλά αντίτυπα, αν θα δημιουργήσουμε δηλαδή κάποια ξεχωριστή μονάδα ή υπηρεσία ή κάτι παρόμοιο.

Είναι βέβαια σαφές, ότι η τελευταία αυτή ερώτηση υπαγορεύεται από την προοπτική κατάρτησης του θεσμού του ενός και μοναδικού συγγράμματος και τη δημιουργία των περίφημων δανειστικών βιβλιοθηκών. Οι τελευταίες αυτές δεν είναι ένα όραμα του Υπουργείου που ενέσκηψε από το πουθενά και δικαιολογημένα προκάλεσε τις αντιδράσεις όλων σχεδόν των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκάρων. Θεσμοθετούνται ως μονάδες υποστήριξης της διδασκαλίας με Υπουργική απόφαση (ΦΕΚ 159/20.3.84 τ.Α¹) που στηρίζεται στο άρθρο 23 παρ. 2 και 3 του νόμου 1268/82 και υποτίθεται ότι θα λειτουργούσαν στα πλαίσια των βιβλιοθηκών των Τμημάτων. Το θέμα αυτό πρέπει να μας απασχολήσει σοβαρά, γιατί προκηρύχθηκε το μέτρο του ΕΠΕΑΕΚ που αναφέρεται στα προγράμματα σπουδών και τα συγγράμματα, κι εκεί καλούνται πλέον τα Πανεπιστήμια, σε συνεργασία με τη δράση της βιβλιοθήκης, να καταθέσουν κεντρικές προτάσεις για τη δημιουργία "βιβλιοστασιών" και δανειστικών βιβλιοθηκών. Ένα άλλο σημείο του Τεχνικού Δελτίου ζητά να εκτεθούν οι διοικητικές ρυθμίσεις, στις οποίες πρέπει να προβεί το Α.Ε.Ι, προκειμένου να εξασφαλιστεί η απρόσκοπτη πορεία του έργου και η βιωσιμότητα του. Μέσα στο πλαίσιο αυτό προβλέπεται η ίδρυση και η λειτουργία Μονάδας Διαχείρισης Επιμέρους Βιβλιοθηκών.

Θα ήταν άραγε παράλογο να πιστέψει κανείς, ότι έστω και μ' αυτόν τον ανορθόδοξο τρόπο το Υπουργείο προσπαθεί να δρομολογήσει ενέργειες προς την κατεύθυνση της σύνταξης των από δεκαεσσάρων ετών εκκρεμούντων Προεδρικών Διαταγμάτων που θα καθόριζαν τα της διοίκησης και λειτουργίας των Πανεπιστημιακών Βιβλιοθηκών, τόσο για κάθε συγκεκριμένο Ίδρυμα, όσο και σε εθνικό επίπεδο; Η σκέψη αυτή μας ώθησε να ζητήσουμε με την ευκαιρία του Συνεδρίου να αφιερωθεί

μια συνεδρία στη συζήτηση αυτών των θεμάτων, ούτως ώστε οι κανονισμοί που θα κατατεθούν στο Υπουργείο να έχουν ορισμένα κοινά σημεία, που θα παρέχουν εχέγγυα για μια κοινή πολιτική λειτουργίας των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών. Δεν φανταζόμαστε δηλαδή, ότι το Υπουργείο ζητά να του κατατεθούν οι εσωτερικοί κανονισμοί για να δει, αν επιτρέπουμε το κάπνισμα στις βιβλιοθήκες μας, ή αν δανείζουμε τα περιοδικά μας.

Είναι αναπόφευκτο λοιπόν να ανατρέξουμε στην προεργασία που έχει γίνει για την σύνταξη των περίφημων διαταγμάτων στο παρελθόν, γιατί εκεί κατά τη γνώμη μας τίθενται οι βάσεις των κοινών ρυθμίσεων που πρέπει να αντικατοπτρίζονται και στον εσωτερικό κανονισμό. Η αλήθεια είναι, ότι τώρα καλείται ο επιστημονικός υπεύθυνος των έργων των καθέτων δράσεων μέσα σ' ένα πολύ συγκεκριμένο χρονικό διάστημα να επιτύχει, ό,τι το Υπουργείο δεν μπόρεσε να ολοκληρώσει σε δεκατέσσερα χρόνια, παρά τη βοήθεια επιτροπών και φορέων. Ας θυμίσουμε εδώ την προσπάθεια της επιτροπής Δεληγιάννη και την ανάλογη δουλειά της Ένωσης Ελλήνων Βιβλιοθηκάρων, αλλά και τις προσπάθειες "αφύπνισης" του Υπουργείου από τα μέλη των Συντονιστικών Επιτροπών των Πανεπιστημιακών Βιβλιοθηκών τα τελευταία χρόνια. Θα ήμαστε ευτυχείς, αν μας διαβεβαίωνε κάποιος, ότι αυτές οι απαιτήσεις του Τεχνικού Δελτίου είναι μέρος ενός στρατηγικού σχεδιασμού του Υπουργείου. Παρόλα αυτά όμως, αυτήν την εποχή, διαμορφώνονται συνθήκες πρωτοφανείς και μοναδικές για τις ελληνικές βιβλιοθήκες και η γνώμη μας είναι ότι πρέπει να αδράξουμε την ευκαιρία να επέμβουμε ομαδικά με την ευκαιρία της κατάρτισης ή αναθεώρησης των εσωτερικών μας κανονισμών, μήπως τελικά μέσω αυτής της διαδικασίας δοθεί ένα τέλος στην μετέωρη κατάσταση, στην οποία επί τόσα χρόνια βρίσκονται οι πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες.

Μακριά από μας η ιδέα να προσθέσουμε ένα ακόμα σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος στα ήδη υπάρχοντα. Ως ήδη υπάρχοντα εννοούμε το προσχέδιο Προεδρικού Διατάγματος του Υπουργείου Παιδείας, που βασίζεται στο ανάλογο της επιτροπής Δεληγιάννη και εκείνο της Ένωσης Ελλήνων Βιβλιοθηκάρων. Θεωρούμε, ότι σήμερα οφείλουμε να εξετάσουμε, αν αυτά καλύπτουν τις σημερινές ανάγκες των Πανεπιστημιακών Βιβλιοθηκών και σε ποια σημεία οφείλουν να εμπλουτιστούν ή να αλλάξουν, για να συμβαδίσουν με την πραγματικότητα που θα δημιουργηθεί με τις ενέργειες του ΕΠΕΑΕΚ αλλά και με την ήδη υπάρχουσα πραγματικότητα του Εθνικού Δικτύου των Ερευνητικών και Επιστημονικών Βιβλιοθηκών και των διεθνών λεωφόρων της πληροφόρησης. Ας παραβλέψουμε ακόμα και το γεγονός ότι η μέθοδος αυτή είναι ένα τυπικό δείγμα ελληνικής ανακολουθίας. Σήμερα έχουμε μια μοναδική ευκαιρία να καταλήξουμε σ¹ ένα πλαίσιο προτυποποιημένων minimum αρχών για την βέλτιστη λειτουργία όλων των Πανεπιστημιακών Βιβλιοθηκών, πάνω στο οποίο θα στηριχθεί το κάθε ενδιαφερόμενο μέρος για να καταρτίσει τον εσωτερικό του κανονισμό, λαμβάνοντας υπόψη τις τοπικές του ιδιαιτερότητες.

Υπηρεσία βιβλιοθήκης του Α.Ε.Ι.

Αναγκαστικά θα ανατρέξουμε στην παράγραφο 7 του άρθρου 7 του νόμου 1268/82, όπως αυτή τροποποιήθηκε με την παράγραφο 5α' του άρθρου 49 του νόμου 1404/83. Σύμφωνα με αυτή "σε κάθε Α.Ε.Ι, ιδρύεται ενιαία βιβλιοθήκη για την εξυπηρέτηση των σκοπών της έρευνας και της διδασκαλίας που λειτουργεί ως αυτοτελής και αποκεντρωμένη υπηρεσία και αποτελείται από: α) την κεντρική βιβλιοθήκη του Α.Ε.Ι.

[και] β) τις βιβλιοθήκες τμημάτων". Η θέληση του νομοθέτη είναι σαφής: προσπαθεί να άρει τη δυσλειτουργία και την σπατάλη των πόρων που προέρχεται από την παράλληλη ύπαρξη πολλών βιβλιοθηκών σε κάθε Α.Ε.Ι, χωρίς κεντρικό συντονιστικό όργανο. Από την άλλη πλευρά όμως δημιούργησε προϋποθέσεις σπατάλης πόρων σε Πανεπιστήμια, όπως το Πανεπιστήμιο Πατρών, στο οποίο προβλεπόταν από το καταστατικό της ίδρύσεως του η λειτουργία μόνο Κεντρικής Βιβλιοθήκης. Με βάση τον νόμο 1268 μερικά Τμήματα προχώρησαν σε δημιουργία βιβλιοθήκης χωρίς να περιμένουν την έκδοση του Προεδρικού Διατάγματος, που θα καθόριζε τη διοικητική υπόσταση αυτών των βιβλιοθηκών, με αποτέλεσμα αυτές να μη μπορούν να έχουν πιστώσεις ή προσωπικό και, παρά την προσωρινή ευεξία που προκάλεσε η δημιουργία τους στο Τμήμα, στη συνέχεια να καταλήξουν να αποτελούν εξέχον πρόβλημα.

Είναι όμως πλέον δεδομένο ότι τα Πανεπιστήμια ούτως ή άλλως καλούνται να εφαρμόσουν τον νόμο. Το Τεχνικό Δελτίο ζητά να αποσαφηνισθούν οι ρυθμίσεις στις οποίες θα προβεί το Α.Ε.Ι., προκειμένου να εξασφαλιστεί η απρόσκοπτη πορεία και η βιωσιμότητα του έργου και μια από αυτές είναι η ίδρυση της Κεντρικής Μονάδας Διαχείρισης των επιμέρους βιβλιοθηκών, η οποία προβλέπεται ότι θα καταγράφει και θα διαχειρίζεται το υλικό που σήμερα είναι διάσπαρτο σε τομείς και Σπουδαστήρια. Πώς θα συμβεί αυτό, αν δεν δημιουργηθεί επιτέλους αυτή η περίφημη "ενιαία υπηρεσία βιβλιοθήκης"; Οι Σύγκλητοι των Πανεπιστημίων θα κληθούν να εγκρίνουν τον εσωτερικό κανονισμό που θα εκπονήσει ο επιστημονικός υπεύθυνος του έργου, ελπίζουμε πάντα σε συνεργασία με τον υπεύθυνο της Κεντρικής Βιβλιοθήκης και τους υπευθύνους των βιβλιοθηκών των Τμημάτων, και αυτό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως τετελεσμένο γεγονός. Δεν είμαστε όμως σε θέση να γνωρίζουμε πώς θα αντιδράσουν.

Σκοπός της πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης

Σύμφωνα με το νόμο 1268/82 ο σκοπός της δημιουργίας της ενιαίας πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης είναι η υποστήριξη της διδασκαλίας και της έρευνας που διεξάγεται στο Α.Ε.Ι. Μια παράμετρος που λείπει εδώ, αλλά επισημαίνεται στο προσχέδιο της Ε.Ε.Β. είναι ότι στους στόχους μιας πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης πρέπει να είναι η διάθεση των συλλογών της "σε χρήστες και εκτός της Πανεπιστημιακής κοινότητας, στα πλαίσια μιας πολιτικής επικοινωνίας των Ανωτέρων και Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και με τον εξωτερικό χώρο". Αυτό είναι ιδιαίτερα αληθές για την σημερινή εποχή, που το κοινωνικό σύνολο βομβαρδίζεται καθημερινά από κάθε είδους πληροφόρηση, και αφορά κυρίως τα περιφερειακά Πανεπιστήμια. Η έλλειψη γενικών επιστημονικών ή ειδικών ερευνητικών βιβλιοθηκών στην περιφέρεια αναδεικνύει τον ρόλο των πανεπιστημιακών. Οι πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες οφείλουν να προσφέρουν υπηρεσίες πληροφόρησης με προστιθέμενη αξία, όχι μόνο στην πανεπιστημιακή κοινότητα αλλά και στο επιστημονικό, ερευνητικό και σπουδαστικό κοινό της ευρύτερης περιοχής του Α.Ε.Ι. Θα ήταν ίσως σκόπιμο να προτείνουμε την μετονομασία της ενιαίας πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης σε "Υπηρεσία Βιβλιοθήκης (Βιβλιοθηκών) και Πληροφόρησης", όπως είναι η πρακτική στον διεθνή χώρο. Η Υπηρεσία αυτή έχει ως σκοπό την υποστήριξη της τρέχουσας έρευνας και της διδασκαλίας που επιτελείται στο κάθε Α.Ε.Ι, μέσω της διάθεσης τεκμηριωμένης πληροφορίας σε κάθε είδους μορφή (βιβλία, περιοδικά, μή έντυπο υλικό, ηλεκτρονικό υλικό, νόμιμη πρόσβαση σε υπηρεσίες δικτύου), με παράλληλη

ενημέρωση και καθοδήγηση των χρηστών για την άριστη χρήση της. Η πληροφορία αυτή οφείλει να είναι στη διάθεση και του κοινού της ευρύτερης περιοχής και βεβαίως και στη διάθεση άλλων βιβλιοθηκών.

Αρμοδιότητες

Η επιτροπή Δελιγιάννη προτείνει επτά κύριες αρμοδιότητες για την Κεντρική Βιβλιοθήκη και πέντε οι οποίες ισχύουν από κοινού και για τις βιβλιοθήκες των Τμημάτων και για την Κεντρική. Στο προσχέδιο του Υπουργείου Παιδείας οι αρμοδιότητες της Κεντρικής Βιβλιοθήκης έχουν αναλυθεί σ' ένα μακρύ κατάλογο από είκοσι μία αρμοδιότητες που περιγράφουν λεπτομερώς τις εργασίες που διεξάγονται σ' αυτήν. Βεβαίως, ως είναι φυσικό, αν αναλογιστούμε πότε συντάχτηκε αυτό το κείμενο, ο λόγος είναι πάντα για έντυπο υλικό, το οποίο επιλέγεται, παραγγέλεται, υφίσταται βιβλιοθηκονομική επεξεργασία, δανείζεται, φωτοαντιγράφεται, ανταλλάσσεται, εκτίθεται, συντηρείται ή αποσύρεται. Οι άλλες αρμοδιότητες αφορούν τον συντονισμό της λειτουργίας των βιβλιοθηκών των τμημάτων, την παρακολούθηση όλων των ελληνικών περιοδικών εκδόσεων και εφημερίδων, την έκδοση ειδικών βιβλιογραφιών, τη συντήρηση ειδικών συλλογών, την εξυπηρέτηση των χρηστών και την τήρηση του κανονισμού λειτουργίας. Οι αρμοδιότητες των βιβλιοθηκών των τμημάτων είναι πολύ πιο περιορισμένες και έχουν να κάνουν κυρίως με την επιλογή, τη φύλαξη και τη διακίνηση του υλικού που αφορά το γνωστικό τους αντικείμενο.

Το κείμενο της ΕΕΒ είναι σαφώς πιο νεωτερικό, αν και χρονολογείται στην ίδια εποχή. Δεν αναφέρεται με εξαντλητική λεπτομέρεια σε επί μέρους αρμοδιότητες, αλλά εισάγει τον προβληματισμό της πρόσβασης του κοινού σε άλλες βιβλιοθήκες στο εσωτερικό και διεθνώς, την σύνδεση των βιβλιοθηκών με το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης ειδικότερα και την εφαρμογή των επιτευγμάτων της σύγχρονης τεχνολογίας γενικότερα ούτως ώστε να μπορέσουν οι πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες να γίνουν πηγές και αναπόσπαστοι κρίκοι σ' ένα Εθνικό Δίκτυο επιστημονικής και τεχνικής πληροφόρησης.

Η γνώμη μου είναι, ότι τα επιμέρους Πανεπιστήμια μπορούν να ορίσουν και να περιγράψουν τις αρμοδιότητες των βιβλιοθηκών τους σε όσο βάθος θέλουν. Εδώ είναι σημαντικό να ορίσουμε το πλαίσιο των αρμοδιοτήτων των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών στη βάση της συνεργασίας τους με τις άλλες ελληνικές βιβλιοθήκες, είτε μέσω του Δικτύου των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών είτε μέσω του Εθνικού Δικτύου Ερευνητικών και Επιστημονικών Βιβλιοθηκών και στη βάση της συνεργασίας τους με άλλες βιβλιοθήκες ή δίκτυα του εξωτερικού. Είναι λογικό ότι η Κεντρική Βιβλιοθήκη είναι αρμόδια για όλες τις ενέργειες διαδανεισμού, είτε με συμβατικό τρόπο γίνονται αυτές, είτε με ηλεκτρονικό, καθώς επίσης για την τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τον νόμο περί πνευματικών δικαιωμάτων. Αυτή φροντίζει για την καταβολή οποιουδήποτε ποσού κριθεί αναγκαίο για τις υπηρεσίες Δικτύου που χρησιμοποιεί και δίνει δικαιώματα πρόσβασης σ' αυτές στους χρήστες της, είτε βιβλιοθήκες Τμημάτων είναι αυτές είτε μεμονωμένα άτομα. Εναπόκειται σε κάθε Βιβλιοθήκη να χρεώνει ή όχι τις υπηρεσίες δικτύου που προσφέρει.

Εξυπακούεται επίσης, ότι η Κεντρική Βιβλιοθήκη συντονίζει την μηχανογράφηση των βιβλιοθηκών των Τμημάτων και παρέχει σ' αυτές υπηρεσίες δικτύου.

Τμήματα

Η διάρθρωση των τμημάτων των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών πρέπει να ακολουθεί ένα κοινό σχήμα, που υπαγορεύεται κυρίως από τις υπηρεσίες που πρέπει να προσφέρει η κάθε βιβλιοθήκη, χωρίς βεβαίως να αποκλείεται μια βιβλιοθήκη που παρουσιάζει μια ιδιαιτερότητα στη δομή της να δημιουργεί ένα ανάλογο τμήμα. Ένας από τους λόγους που με ωθεί να υποστηρίζω την σχετική ομοιομορφία είναι ότι έτσι εξασφαλίζεται η ίδια προοπτική εξέλιξης και προαγωγής για το προσωπικό που υπηρετεί ή θα υπηρετήσει στο μέλλον στις πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες.

Η επιτροπή Δελιγιάννη και κατ' ακολουθίαν και το προσχέδιο του Υπουργείου δεν αναφέρεται διόλου σε χωρισμό τμημάτων. Η ΕΕΒ προτείνει στα πλαίσια της Κεντρικής Βιβλιοθήκης την δημιουργία των εξής τμημάτων: 1. τμήμα διοίκησης και γραμματείας, 2. τμήμα οργάνωσης και προγραμματισμού με έργο την σύνταξη στατιστικών, την μελέτη και την έρευνα, την μηχανοργάνωση, εκδόσεις, εκθέσεις, προβολές και σεμινάρια, 3. τμήμα τεχνικής επεξεργασίας υλικού, που ως έργο έχει την καταλογογράφηση, ταξινόμηση, αποδελτίωση και ευρετηρίαση του υλικού, 4. τμήμα τεκμηρίωσης και επιστημονικής πληροφόρησης, 5. τμήμα δανεισμού και ανταλλαγών, στο οποίο ανήκει και η δραστηριότητα της έκδοσης φωτοαντιγράφων, και 6. τμήμα διακίνησης και συντήρησης του υλικού, με κύριες αρμοδιότητες την παραγγελία του υλικού, την εισαγωγή του, την αποστολή του στις βιβλιοθήκες των τμημάτων και τη βιβλιοδεσία. Για τις βιβλιοθήκες των τμημάτων προτείνει την κατανομή σε τμήμα γραμματείας, τμήμα τεκμηρίωσης και επιστημονικής πληροφόρησης και τμήμα δανεισμού και εξυπηρέτησης.

Παρατηρούμε, ότι η ΕΕΒ δεν προτείνει την δημιουργία τμήματος συντονισμού και λειτουργίας των βιβλιοθηκών των Τμημάτων, εμείς θεωρούμε όμως ότι θα ήταν χρήσιμη η ύπαρξη του. Στις βιβλιοθήκες του εξωτερικού το καθήκον αυτό αναλαμβάνει κυρίως ο υποδιευθυντής της βιβλιοθήκης, στην Ελλάδα όμως δεν προβλέπεται τέτοια θέση.

Κατά τα άλλα, δεν έχουμε λόγους να πιστεύουμε ότι αυτός ο χωρισμός δεν καλύπτει όλες τις δράσεις και τις ρουτίνες μιας σύγχρονης βιβλιοθήκης. Μοναδική μας επιφύλαξη είναι η υπαγωγή της μηχανοργάνωσης σε ένα τμήμα που κυρίως έργο του είναι δραστηριότητες δημοσίων σχέσεων και marketing. 'Αλλωστε και ο νόμος 1404/83 προβλέπει την ίδρυση ξεχωριστής μονάδας μηχανογράφησης, η οποία με την ιλιγγιώδη εξέλιξη της επιστήμης της πληροφόρησης καλείται να επιτελέσει πολύ μεγαλύτερο και πολυπλοκότερο έργο από αυτό το οποίο είχε; προβλέψει ο νομοθέτης το 1983. Είναι νομίζουμε θεμιτό, η μονάδα μηχανογράφησης να αποτελεί αυτοτελή οντότητα μέσα στη βιβλιοθήκη, αν όχι τμήμα, τουλάχιστον γραφείο. Ούτως ή άλλως ο νόμος 1404/83 προβλέπει την ύπαρξη ξεχωριστού κανονισμού λειτουργίας για την μονάδα αυτή. Βεβαίως πάνω σ' αυτό το σημείο μπορούν να εκφραστούν επιφυλάξεις από τις βιβλιοθήκες εκείνες, όπως του Πανεπιστημίου Κρήτης, οι οποίες συνεργάζονται στενά με το Υπολογιστικό Κέντρο του Ιδρύματος τους, και δεν βρίσκουν λόγο να κατακεραματίζουν τους πόρους τους.

Εδώ είναι, νομίζω, το κατάλληλο σημείο για να αναφερθούμε στην διαχείριση των πολλαπλών αντιτύπων. Απ' ό,τι έχουμε αντιληφθεί από την πρώτη διερεύνηση αυτού

του θέματος, είναι εντελώς υποκειμενικό τι θεωρεί το Υπουργείο πολλαπλά αντίτυπα και τι εμείς. Η υπουργική απόφαση, στην οποία αναφερθήκαμε στην αρχή καθορίζει ότι τα πολλαπλά αντίτυπα κάθε διδακτικού εγχειριδίου δεν πρέπει να ξεπερνούν το 20% του αριθμού των φοιτητών που επιλέγουν το μάθημα. Για μας είναι εντελώς ασαφές, αν το ποσοστό 20% που αναφέρεται στο Τεχνικό Δελτίο για την αγορά πολλαπλών αντιτύπων έχει κάποια σχέση με την ποσόστωση αυτή, που προβλέπει η Υπουργική απόφαση. Η γνώμη μας είναι ότι δεν χρειάζεται καν ίδρυση τέτοιας μονάδας και αναρωτιώμαστε πόσο δεσμευτικό μπορεί να είναι το Τεχνικό Δελτίο πάνω σ' αυτό. Τα πολλαπλά αντίτυπα μπορούν ωραιότατα να διαχειρίζονται από οποιοδήποτε σύστημα βιβλιοθήκης, αφού οριστούν οι κανόνες που διέπουν τον δανεισμό και την επιστροφή τους. Τα ίδια τα αντίτυπα ως φυσικά αντικείμενα μπορούν να κατανεμηθούν για λόγους ευκολίας των χρηστών ανάμεσα στην Κεντρική Βιβλιοθήκη και στις βιβλιοθήκες των Τμημάτων, στις περιπτώσεις που οι ώρες λειτουργίας και η ύπαρξη ή αντίθετα η έλλειψη προσωπικού το επιβάλλουν. Το σημείο πάντως που πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα είναι πώς θα συμβιβάσουμε τις επαγγελματικές μας απόψεις με τις υποχρεώσεις μας που απορρέουν από το Τεχνικό Δελτίο και με την συνεργασία που υποτίθεται πρέπει να προσφέρουμε στη δράση για τα πολλαπλά συγγράματα.

Επιτροπή βιβλιοθήκης

Και στα δύο προσχέδια, με τα οποία ασχολούμαστε, η Επιτροπή βιβλιοθήκης (κεντρικής και τμημάτων) θεωρείται ότι διοικεί την εκάστοτε βιβλιοθήκη και διορίζεται από την Σύγκλητο. Δύο είναι τα σημεία στα οποία πρέπει να στρέψουμε την προσοχή μας, και τα δύο εξίσου ευαίσθητα. Με αφορμή τον διορισμό της επιτροπής βιβλιοθήκης από την Σύγκλητο μπορούμε να θεωρήσουμε ότι η Υπηρεσία Βιβλιοθήκης, η οποία ούτως ή άλλως είναι αυτοτελής και αποκεντρωμένη, εξαρτάται και αναφέρεται κατευθείαν στην Σύγκλητο, όπως υπαγορεύει η διεθνής πρακτική, και όχι στον Προϊστάμενο Γραμματείας, όπως γίνονται προσπάθειες να συμβεί μέσα από τους οργανισμούς των Α.Ε.Ι. Η Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη ουδόλως είναι διοικητική μονάδα, αλλά ακαδημαϊκή. Από την άλλη πλευρά, η διατύπωση ότι η Επιτροπή βιβλιοθήκης "διοικεί" την Βιβλιοθήκη, μπορεί να οδηγήσει σε καταστάσεις αντιδικίας ανάμεσα στον διοικητικώς υπεύθυνο, που είναι ο Προϊστάμενος της Βιβλιοθήκης, και στην Επιτροπή.

Αυτός ο κίνδυνος ήταν προφανώς γνωστός στα μέλη της Ένωσης που συνέβαλαν στην σύνταξη του προσχεδίου. Η Επιτροπή χαρακτηρίζεται ως "εποπτικό και συμβουλευτικό όργανο" και σε αντίθεση με το προσχέδιο του Υπουργείου, που αναφέρει ρητά, ότι η Επιτροπή "διευθύνει" την Βιβλιοθήκη και είναι υπεύθυνη για "την επιλογή, κατανομή και τοποθέτηση του προσωπικού της", σύμφωνα με την πρόταση της Ένωσης η Επιτροπή μόνο προγραμματίζει, εισάγει θέματα στη Σύγκλητο και προτείνει. Αν και προσωπικά είχα την τύχη να έχω επί σειρά ετών μια εξαιρετική Επιτροπή βιβλιοθήκης, κλίνω υπέρ του να υιοθετήσω την θέση της Ένωσης.

Απόκλιση έχουν και τα δύο προσχέδια όσον αφορά τον αριθμό των μελών της Επιτροπής. Το Υπουργείο προτείνει εννεαμελή επιτροπή, στην οποία συμμετέχει και ο Προϊστάμενος της Βιβλιοθήκης, ο οποίος τηρεί και τα πρακτικά, με γνωμοδοτική ψήφο, ενώ εισηγητής των θεμάτων είναι ο Πρόεδρος, η Ένωση δε επταμελή επιτροπή

στην οποία ο Προϊστάμενος της Βιβλιοθήκης συμμετέχει ως εισηγητής, χωρίς όμως ψήφο. Είναι σαφές ότι μια ολιγομελής Επιτροπή είναι πιο ευέλικτη από μια πολυάριθμη, ειδικά αν αυτή, όπως ορίζει το προσχέδιο του Υπουργείου, οφείλει να συνέρχεται μια φορά τον μήνα. Η εμπειρία μας διδάσκει, ότι μια πολυάριθμη Επιτροπή μόλις κατορθώνει να συνεδριάσει τρεις με τέσσερις φορές τον χρόνο.

Το προσχέδιο του Υπουργείου προβλέπει ακόμα την υποχρεωτική έκτακτη παρουσία μετά ψήφου στην Επιτροπή βιβλιοθήκης μέλους ΔΕΠ που ειδικεύεται σε θέματα χειρογράφων, πανομοιότυπων και πατύρων, όταν ανακύψουν ανάλογα θέματα στη συνεδρία. Δεν θα ήταν άσκοπη ίσως η παρουσία ενός ανάλογου ειδικού όταν προκύπτουν θέματα ηλεκτρονικής πληροφόρησης, γιατί, ενώ ελάχιστες βιβλιοθήκες κατέχουν χειρόγραφα και πατύρους, όλες ανεξαιρέτως προσφέρουν σε καθημερινή βάση υπηρεσίες βασισμένες στη νέα ηλεκτρονική τεχνολογία.

Προσωπικό

Δεν θα αποπειραθούμε να καταγράψουμε λεπτομερώς τα του προσωπικού των βιβλιοθηκών, γιατί και το προσχέδιο του Υπουργείου και η Ένωση παρά τις σχετικές διαφορές τους είναι διεξοδικό στην περιγραφή των θέσεων και των τυπικών προσόντων και δεν είναι καθόλου ο σκοπός μας σήμερα να σχολιάσουμε αρχικούς και καταληκτικούς βαθμούς. Αυτό που θέλουμε να τονίσουμε είναι ότι πρέπει γενικά να αναβαθμιστεί ο ρόλος του προσωπικού των βιβλιοθηκών μέσα στο Πανεπιστήμιο, γιατί η καθημερινή τους ρουτίνα και οι ανάγκες τους για μετεκπαίδευση είναι εντελώς διαφορετικές από των άλλων διοικητικών υπαλλήλων. Ο Διευθυντής της Βιβλιοθήκης πρέπει αυτοδικαίως να παρίσταται στη Σύγκλητο, όταν συζητώνται θέματα που την αφορούν.

Πολύ σημαντικό επίτευγμα θα είναι η θεσμοθέτηση της απασχόλησης προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών για τις βοηθητικές εργασίες της Βιβλιοθήκης. Στη δική μας Βιβλιοθήκη εφαρμόζεται αυτό εδώ και έξι χρόνια με μεγάλη επιτυχία και εξασφαλίζει ικανοποιητική λειτουργία των περισσότερων τμημάτων της μέχρι τις 10 μ.μ.

Δεν θα αναφερθούμε πλέον σε άλλες λεπτομέρειες. Παραπέμπουμε στις θέσεις και αποφάσεις του Ιου Πανελλήνιου Συμποσίου στα Γιάννενα, που με τόση φροντίδα και πληρότητα είχε διαμορφώσει ο συνάδελφος, κύριος Ζάχος, για μια σωρεία άλλων θεμάτων, στα οποία μπορούμε να ανατρέξουμε όλοι. Νομίζουμε ότι τα στοιχεία που θίξαμε μέχρι εδώ είναι τα πλέον βασικά, τα οποία πρέπει να συζητήσουμε, επεξεργαστούμε και κωδικοποιήσουμε για να τα συμπεριλάβουμε στους εσωτερικούς μας κανονισμούς. Μόνο με την συντονισμένη μας αυτή ενέργεια μπορούμε de facto να δημιουργήσουμε καταστάσεις που θα είναι δύσκολο να αγνοηθούν από το Υπουργείο και ίσως από πολλές διοικήσεις Α.Ε.Ι